

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

(από το περιοδικό *Εστία*, 1892)

(Κατά τας παραμονάς των Χριστουγέννων δύο νησιώται, οι οποίοι μετέβησαν δια κοπήν ξύλων, απεκλείσθησαν εις το Κάστρον λόγω αιφνιδίας πτώσεως, χιόνος. Ο ιερέυς της κωμοπόλεως αποφασίζει να μεταβή εις την εγκαταλελειμμένην εκκλησίαν του Κάστρου, δια να λειτουργήσῃ και συγχρόνως να παράσχῃ βοήθειαν εις τους αποκλεισθέντας. Ἡ δια ξηράς μετάβασις εἶναι ἀδύνατος, ἡ δε δια θαλάσσης λίαν επικίνδυνος λόγω της θαλασσοταραχῆς. Παρά ταύτα ὁμως ἡ ἀπόφασις του ιερέως εἶναι ἀμετάτρεπτος. Τούτον ἀκολουθοῦν, ἐνθαρρυνόμενοι δια του παραδείγματός του, και μερικοὶ ἄλλοι, ἄνδρες και γυναῖκες. Μετά ταλαιπωρίας λόγω της τρικυμίας ἐφθασαν εις το Κάστρο και εὔρον σώους τους δύο αποκλεισθέντας).

«Το Γιάννη το Νυφιώτη, και τον Αργύρη της Μυλωνούς, τους ἐκλείσε το χιόνι ἀπάν' στο Κάστρο, τ' μ πέρα πάντα, στο Στοιβωτό τον ἀνήφορο· τ' ακούσατε;»

Οὕτως ωμίλησεν ο παπα-Φραγκούλης ο Σακελλάριος, ἀφού ἔκαμε την ευχαριστίαν του ἐξ οσπρίων κ' ελαιῶν οικογενειακοῦ δείπνου, την ἐσπέραν της 23ης Δεκεμβρίου του ἔτους 186... Παρόντες ἦσαν, πλην της παπαδιάς, των δυο ἀγάμων θυγατέρων και του δωδεκαετούς υιοῦ, ο γείτονας ο Πανάγος ο μαραγκός, πεντηκοντούτης, οικογενειάρχης, ἀναβάς διά να εἶπῃ μίαν καλησπέραν και να πιῇ μίαν ρακιά, κατά το σύνηθες, εις το παπαδόσπιτο· κ' ἡ θεια το Μαλαμώ ἡ Καναλάκαινα, μεμακρυσμένη συγγενής, ἐλθούσα διά να φέρῃ την προσφορὰν της, χήρα ἐξηκοντούτις, εὐλαβής, πρόθυμος να τρέχῃ εις ὅλας τας λειτουργίας και να υπηρετῇ δωρεάν εις τους ναοὺς και τα ἐξωκκλήσια.

«Τ' ακούσαμε κ' ἡμεῖς, παπά» ἀπήντησεν ο γείτονας ο Πανάγος· «ἐτ' εἶπανε».

«Τι «είπανε»; Είναι σίγουρο, σας λέω» επανέλαβεν ο παπα-Φραγκούλης. «Οι βλοημένοι, δε θα βάλουν ποτέ γνώση. Επήγαν με τέτοιο καιρό να κατεβάσουν ξύλα, απάν' απ' του Κουρούπη τα κατσάβραχα, στο Στοιβωτό, εκεί πού δεν μπορεί γίδι να πατήση. Καλά να τα παθαίνουν!»

«Μυαλό δεν έχουν αυτός ου κόσμος, θα πω» είπεν η θεια το Μαλαμώ. «Τώρα οι αθρώποι γινήκαν απόκοτοι».

«Να είχανε τάχα τίποτα κ' μπάνια μαζί τ' ς;» είπεν η παπαδιά.

«Ποιος του ξέρ' ;» είπεν η θεια το Μαλαμώ.

«Θα είχανε, θα είχανε κουμπάνια» υπέλαβεν ο Πανάγος ο μαραγκός. «Αλλοιώς δε γένεται. Πήγανε με τα ζεμπίλια τους γεμάτα. Και τουφέκι θα είχαν, και θηλειές να σταίνουν για τα κοτσύφια. Είχαν πάρει κι αλάτι μπόλικο μαζί τους, για να τ' αλατίσουν για τα Χριστούγεννα».

«Τώρα, Χριστούγεννα θα κάμουν απάν' στο Στοιβωτό τάχα;» είπε μετ' οίκτου η παπαδιά.

«Να μπορούσε κανείς να τους έφερνε βοήθεια...» εψιθύρισε ο ιερέυς, όστις εφαινέτο κάτι μελετών μέσα του.

Ήτον έως πενήντα πέντε ετών ο ιερέυς, μεσαιπόλιος, υψηλός, ακμαίος και με αγαθωτάτην φυσιογνωμίαν. Εις την νεότητά του υπήρξε ναυτικός, κι εφαινέτο διατηρών ακόμη λανθανούσας δυνάμεις, ήτο δε τολμηρός και ακάματος.

«Τί βοήθεια να τους κάμουνε;» είπεν ο Πανάγος ο μαραγκός. «Απ' τη στεριά, ο τόπος δεν πατιέται. Έρριξε, έρριξε χιόνι, κι ακόμα ρίχνει. Χρόνια είχε να κάμη τέτοια βαρχειμωνιά. Ο Αις-Θανάσης έγιν' ένα με τα Καμπιά. Η Μυγαλιά δεν ξεχωρίζει απ' του Κουρούπη».

Ο Πανάγος ωνόμαζε τέσσαρας απεχούσας αλλήλων κορυφάς της νήσου. Ο παπα-Φραγκούλης επανέλαβεν ερωτηματικώς:

«Κι απ' τη θάλασσα, μαστρο-Πανάγο;»

«Απ' τη θάλασσα, παπά, τα ίδια και χειρότερα. Γραιολεβάντες δυνατός, φουρτούνα, κιαμέτ. Όλο και φρεσκάρει. Ξίδι μοναχό. Πού μπορείς να ξεμυτίσης όξ' απ' το λιμάνι, κατά τ' Ασπρόνησο!»

«Από Σοφράν, το ξέρω, Πανάγο, μα από Σταβέτ;»

Ο ιερέυς επρόφερεν ούτω τους όρους *Sopra vento* και *Sotto vento*, ήτοι το υπερήνεμον, και υπήνεμον, εννοών ειδικώτερον το βορειοανατολικόν και το μεσημβρινοδυτικόν.

«Από Σταβέτ, παπά... μα είναι φόβος μην τότε γυρίση στο μαϊστορο».

«Μα... τότε, πρέπει να πέσουμε να πεθάνουμε», είπεν ως εν συμπεράσματι ο ιερέυς. «Δεν είναι λόγια αυτά, Πανάγο».

«Έ, παπά μ' , ο καθένας τώρα έχει το λογαριασμό τ' . Δεν πάει άλλος να βάλη το κεφάλι του στον τρουβά, κατάλαβες, για να γλυτώσ' εσένα».

Ο παπα-Φραγκούλης εστέναξεν, ως να ώκτιρε την ιδιοτέλειαν και μικροψυχίαν, ης ζώσα ηχώ εγίνετο ο Πανάγος.

«Και τι θα πάθουνε, το κάτω κάτω;» επανέλαβεν, ως διά ν' αναπαύση την συνείδησίν του, ο μαραγκός. «Νά, θα είναι χωμένοι σε καμμιά σπηλιά, τσακμάκι θα 'χουν μαζί τους, ξύλα μπόλικα. Μακάρι να μου 'χε κι εμέ η Πανάγαινα απόψε στην παραστιά μου τη φωτιά που θε να 'χουν αυτοί. Για μία βδομάδα, πάντα θα είχανε κουμπάνια, και δεν είναι παραπάν' από πέντε μέρες που αγρίεψε ο χειμώνας».

«Να πήγαινε τώρα κανένας να λειτουργήση το Χριστό, στο Κάστρο» επανέλαβεν ο ιερέυς, «θά είχε διπλό μισθό, που θα τους έφερνε κι αυτούς βοήθεια. Πέρσι, που ήταν ελαφρότερος ο χειμώνας, δεν πήγαμε. Φέτος που είναι βαρύς...»

Και διεκόπη, ως να είπε πολλά. Ο αγαθός ιερέυς είχεν ήθος ανθρώπου λέγοντος οιονεί κατά δόσεις ό,τι είχε να είπη. Εκ των υστέρων θα φανή ότι είχε την απόφασίν του και ότι όλα τα προοίμια ταύτα ήσαν μεμελετημένα.

«Και γιατί δεν κάνει καλόν καιρό ο Χριστός, παπά, αν θέλη να πάνε να τον λειτουργήσουνε στην εορτή του;» είπε αυθαδώς ο μαστρο-Πανάγος.

Ο ιερέυς τον εκοίταξε με λοξόν βλέμμα και είτα ηπίως του είπε:

«Έ! Πανάγο, γείτονα, δεν ξέρουμε, βλέπω, τι λέμε... Πού είμαστε ημείς ικανοί να τα καταλάβουμε αυτά!... Άλλο το γενικό και άλλο το μερικό και το τοπικό, Πανάγο... Η βαρucheιμωνιά γίνεται για καλό, και για την ευφορίαν της γης και για την υγείαν ακόμα. Ανάγκη ο Χριστός δεν έχει να πάνε να τον λειτουργήσουνε... Μα όπου είναι μία μερική προαίρεσις καλή, κι έχει κανείς και χρέος να πληρώση, ας είναι και τόλμη ακόμα, και όπου πρόκειται να βοηθήση κανείς ανθρώπους, καθώς εδώ, εκεί ο Θεός έρχεται βοηθός, και εναντίον του καιρού, και με χίλια εμπόδια... Εκεί ο Θεός συντρέχει και με ευκολίας πολλές και με θαύμα ακόμα, τί νομίζεις, Πανάγο;... Έπειτα, πώς θέλεις να κάμη ο Χριστός καλόν καιρό, αφού άλλες χρονιές έκαμε κ' ημείς από αμέλεια δεν πήγαμε να τον λειτουργήσουνε;»

Όλοι οι παρόντες ηκροάσθησαν εν σιωπή την σύντομον και αυτοσχέδιον ταύτην διδαχήν του παπά. Η θεια το Μαλαμώ έσπευσε να είπη:

«Αλήθεια, παπά μ' , δεν είναι κάλο πράμα αυτοδά, θα πω, ν' αφήνουν τόσα χρόνια τώρα το Χριστό αλειτούργητο την ημέρα της Γέννας του... Για τούτο θα μας χαλάσ' κι ου Θεός!»

«Κ' είχαμε κάμη κ' ένα τάξιμο πέρυσι το Δωδεκάμερο, αλήθεια, παπαδιά;» είπεν αίφνης στραφείς προς την συμβίαν του ο ιερέυς.

Η παπαδιά τον εκοίταξεν ως να μην ενόει.

«Οπού ήταν άρρωστος αυτός ο Λαμπράκης» επανέλαβεν ο ιερέυς, δεικνύων τον δωδεκαετή υιόν του. «Θυμάσαι το τάμα που κάμαμε;»

Η παπαδιά εσιώπα.

«Έταξες, αν γλυτώση, να πάμε, ίσα-μπροστά, να λειτουργήσουνε το Χριστό, την ημέρα της εορτής του.»

«Το θυμούμαι» είπε σείουσα την κεφαλήν η παπαδιά.

Τω όντι, ο μόνος υιός του παπά, ο δωδεκαετής Σπύρος, ον αυτός απεκάλει ειρωνικώς και θωπευτικώς Λαμπράκη, ένεκα της άκρας ισχνότητας και αδυναμίας, εξ ης έφεγγεν οιονεί το προσωπάκι του, είχε κινδυνεύσει να αποθάνη πέρσι τας ημέρας των Χριστουγέννων. Η παπαδιά, ήτις ήγγιζεν ήδη το πεντηκοστόν και τον είχε μόνον και υστερόγονον, κατόπιν τεσσάρων επιζώντων κορασιών, ων αι δύο πρώται ήσαν υπανδρευμέναι ήδη, και μετά οκτώ γέννας, ων αι δύο διδύμων, και πέντε θανάτους, η παπαδιά είχε τάξει, αν εγλύτωνε το αγόρι της, να υπάγη του χρόνου να λειτουργήση τον Χριστόν.

Το ενθυμείτο και το εσυλλογίζετο προ ημερών, και απ' αρχής της ομιλίας του παπά αυτό μόνον εσκεπτετο. ΑΛΛ' έβλεπεν ότι εφέτος θα ήτο δυσκολώτατον, φοβερόν, ανήκουστον τόλμημα, ένεκα του βαρέος χειμώνος, και εφρόνει ότι ο Χριστός θα ήτο συγγνώμων και θα παρεχώρει νέαν προθεσμίαν.

Εν τούτοις, γνωρίζουσα την συνήθη τακτικήν του παπά, ως και την ισχυρογνωμοσύνην του, απεφάσισεν ενδομύχως να μή αντιλέξη. Και ου μόνον τούτο, αλλά και άλλο τί ηρωικώτερον και εις πολλούς απίστευτον: όπου αποφασίση να υπάγη ο παπάς, να υπάγη κι αυτή μαζί του.

Ήτο γυνή δειλοτάτη, αλλά μόνον ενόσω ευρίσκετο μακράν του παπά. Όταν ήτο πλησίον του παπά της, ελάμβανε θάρρος, η καρδιά της εξεσταίνετο και δεν εφοβείτο τους κινδύνους. Εάν τυχόν ανεχώρει ο παπάς, χωρίς αυτής, να υπάγη εις το Κάστρον, η καρδούλα της θα έτρεμεν ως το πουλάκι το κυνηγημένον. ΑΛΛ' εάν την έπαιρνε μαζί του, θα ήτο ησυχωτάτη.

Η μεγάλη κόρη, η εικοσαέτις, το Μυγδαλιώ, ενόησεν αμέσως τα τρέχοντα, και ήρχισε, παρά το πλευρόν της μητρός της καθημένη, πλησίον της εστίας, να ολολύζη ταπεινή τη φωνή εις το ους της μητρός της:

«Πού θα πάτε, θα πω; Παλαβώσατε, θα πω;... Με τέτοιον καιρό!... Να πάτε στο Κάστρο! Ωχ! καημένη... Τί να γίνω;»

Η νεωτέρα κόρη, η δεκαεξαέτις το Βασώ, αρχίσασα και αυτή να εννοή, υπεψιθύρισε:

«Τί λέει;... Θα πάνε στο Κάστρο;... Κι άρχισες τα κλάματα! Μουρλάθηκες! Σιώπα, θα με πάρουν κι εμέ μαζί... Θα με πάρετε, μα;...»

«Σουτ! Λ' φάξτε!» είπεν αυστηρώς η παπαδιά.

«Τι τρέχει;» είπεν η θεια το Μαλαμώ, ακούσασα τους ψιθυρισμούς εκείθεν της εστίας.

«Τίποτε, Μαλαμώ» είπε με αυστηρόν βλέμμα ο παπάς · «ησύχασε. Πανάγο» είπε, στραφείς προς τον γείτονα τον μαραγκόν, ευρών εύσχημον τρόπον να τον αποπέμψη, «δέν πας, να 'χης την ευχή, να πης του μπαρμπα-Στεφανή του Μπέρκου να 'ρθη από δω, τότε θέλω να τ' πω;...».

Ο Πανάγος ο μαραγκός ηγέρθη υψηλός, μεγαλόσωμος, ολίγον κυρτός, τινάξας τα σκέλη του.

«Πηγαίνω, παπά» είπε. «Θέλω κ' εγώ να πάω να ιδώ μή μόνον 'χη τίποτα η Πανάγαινα για να φάμ' απόψε».

«Πήγαινε να του πης πρώτα, κ' ύστερα γυρίζεις και τρώτε».

«Η ευχή σας. Καληνύχτα, παπαδιά». Κ' εξήλθε.

«Τι λέει, θα πω», είπεν η θειά το Μαλαμώ μετά την αναχώρησιν του Πανάγου, «θα πας στο Κάστρο, παπά;»

«Να ιδούμε τι θα μας πη κι ο μπαρμπα-Στεφανής ο Μπέρκος».

«Ιγώ, ένας-ι-μ'» είπεν η θεια το Μαλαμώ, «α θε πας, έρχουμι».

«Κ' ιγώ» είπεν η παπαδιά.

«Δεν είναι για να 'ρθης εσύ, παπαδιά» είπεν ο ιερέυς. «Φτάνει που θα κακοπαθήσω εγώ... Δεν πρέπει να λείψουμε κι οι δυο απ' το σπίτι».

«Ιγώ το 'καμα του τάμα» είπεν η παπαδιά.

«Μα αν πάω εγώ, το ίδιο είναι».

«Δεν είμαι ήσυχη, αν δεν είμαι κοντά σου, παπά μ' » είπεν η παπαδιά.

«Κ' ημάς, πού θα μάς αφήσετε!» έκραξε με δάκρυα εις τους οφθαλμούς το Μυγδαλιώ.

«Σιώπα, καημένη» είπε το Βασώ. «Θα με παρ' νε κι εμένα μαζί, σιώπα!»

«Ναί, εσένα σ' φαίνεται πώς είσ' ακόμα μικρή, χαδούλα μ' ! Γιατί έτσ' σ' μάθανε. Δε φταις εσύ!» είπε το Μυγδαλιώ, εκκύνουσα την ενδόμυχον ζήλειαν της επί τη τύχη της αδελφής της, ήτις, ως μικροτέρα, δεν είχε κρυφθή ακόμη, ήτοι δεν απείργετο της κοινωνίας, ως αι προς γάμον ώριμοι, και απέλαυε σχετικής τινος ελευθερίας.

Ο μικρός Λαμπράκης είχε πέσει επί τον τράχηλον της μητρός του.

«Θα με πάρετε κ' έμένα μαζί, μάννα;» εψιθύρισε περιπτυσσόμενος τον λαιμόν της.

«Τι λες, χαδούλη μ' ! Τι λες, πιδί μ'; » απήντησε φιλούσα αυτόν η παπαδιά. «Εγώ, αν πάω, για σένα θα πάω, γυιέ μ' · κι αν απομείνω, για σένα θ' απομείνω, γυιόκα μ' , για να μην κρυώσης. Όπως αποφασίση ο παπάς σ' , μικρό μ' . Τώρα, σύρ' να πης την προσευχή σ' και να κάμης μετάνοια του παπά σ' , να πλαγιάσης, για να μη μαργώνης, κανάρι μ' !»

«Ναι, θα πας · αμ' δε θα πας!» έκραξε το Μυγδαλιώ, απαντώσα εις εν ρήμα της μητρός της.

«Σιωπάτε! Ακόμα δεν αποφασίσαμε τίποτε, κ' εσηκώσατ' επανάσταση» είπεν ο παπάς. «Να ιδούμε τι θα μας πη κι ο μπαρμπα-Στεφανής».

Είτα στραφείς προς την παπαδιά: «Μας φέρανε τίποτε λειτουργιές, μπάριμ;»

Η παπαδιά έδειξε διά του βλέμματος, σκεπασμένας με ραβδωτήν δίχρουν σινδόνα, τας ολίγας προσφοράς, όσας είχαν φέρει εις την οικίαν του ιερέως τινές των ενοριτισσών, μέλλουσαι να μεταλάβωσι την επαύριον, παραμονή των Χριστουγέννων. Η θεια το Μαλαμώ τας είχεν ιδεί προ πολλού, και προσεπάθει να τας ξεσκεπάση οιονεί με τας ακτίνας του βλέμματος, να μαντεύση ως πόσαι να ήσαν.

«Μας βρίσκεται και τίποτε παξιμάδι;» ηρώτησε πάλιν ο ιερεύς.

«Θα έμεινε κάτι ολίγο απ' της Παναγιάς. Όλο το Σαρανταήμερο ζυμώνομε κι τρώμε απ' τα βλογούδια» είπεν η πρεσβυτέρα.

Βλογούδια ήσαν οι μικροί σταυροσφράγιστοι αρτίσκοι, οι προσφερόμενοι υπό των ενοριτών εις τους οίκους των ιερέων κατά το Σαρανταήμερον. Αντί όμως αρτίσκων, αι περισσότεραι ενορίτισσαι, κατά τους τελευταίους χρόνους επροτίμων να προσφέρωσιν απλούν άλευρον, και διά τούτο η παπαδιά είπεν ότι «εζύμωναν απ' τα βλογούδια».

* * *

Βήμα ηκούσθη εις τον πρόδομον. Ηνοίχθη η θύρα και εισήλθεν ο μπαρμπα-Στεφανής ο Μπέρκος, υψηλός, στιβαρός, σχεδόν εξηκοντούτης, με παχύν φαιόν μύστακα, με σκληρόν και ηλιοκαές δέρμα, φορών πλατύν κούκκον και καμιζόλαν μαλλίνην βαθυκύανον, με το ζωνάρι κόκκινον, δυο πιθαμές πλατύ. Κατόπιν τούτου εφάνη και άλλη μορφή, ορθή ισταμένη παρά την θύραν. Ήτο ο Πανάγος ο μαραγκός, όστις, αν και είχαν αφήσει την καλήν νύκτα, ειπών ότι θα μετέβαινεν οίκαδε να δειπνήση, ουχ ήττον, κεντηθείσης, φαίνεται, της περιεργείας του να μάθη τι τον ήθελαν τον μπαρμπα-Στεφανή τον Μπέρκον, ανέβη και πάλιν εις την οικίαν του παπά.

«Καπετάν Στεφανή» είπεν ο ιερεύς, «τί λες, μ' αυτόν τον καιρό, μπορεί κανείς να πάη στο Κάστρο, με τ' βάρκα, από Σταβέτ;»

«Από Σταβέτ;... με τ' βάρκα;... στο Κάστρο;...» ηκούσθη από της θύρας ως καινή τις προθύστερος και ανάστροφος ερωτηματική ηχώ.

Ήτο ο μαστρο-Πανάγος ο μαραγκός, με την κεφαλήν προέχουσαν εις το ανώφλιον, με την μίαν πλευρά οιονεί κολλημένην επί του παραστάτου.

Αλλ' ο μπαρμπα-Στεφανής, μόλις ήκουσε την ερώτησιν του ιερέως, και χωρίς να σκεφθή πλέον του δευτερολέπτου, με την χονδρήν, ταχείαν κ' εμπειρομένην προφοράν του, ανέκραξε:

«Μπράβο! Μπράβο! Ακούς! Ακούς! Στο Κάστρο; μετά χαράς! Όρεξη να 'χης, όρεξη να 'χης, παπά!»

«Να άνθρωπος!» είπε ο παπάς. «Έτσι σε θέλω, Στεφανή! Τί λες, είναι κίνδυνος;»

«Κίντυνος, λέει; Ντιπ, καταντίπ, καθόλ' ! Εγώ σας παίρνω απάνου μ' , παπά! Μονάχα πως μπορεί να κρυνώσετε, τίποτε άλλο. Θα 'ρθη, θα 'ρθη κ' η παπαδιά, 'θα ρθη κι άλλος κόσμος, πολύς κόσμος; Η βάρκα είναι μεγάλη, κατάλαβες, παίρνει κι τριάντα νομάτοι, κι σαράντα νομάτοι, κι μ' ούλες τις κουμπάνιες σας, με τα σέγια σας, με τα πράματά σας. Κι η φουρτούνα τώρα, κατάλαβες, όσο πάει κι πέφτ' . Ταχιά θα 'χουμε καλωσύνη, μπονάτσα, κάλμα. Όλο κι καλωσ'νεύει, να, τώρα καλωσύνεψε!»

Ως διά να ψεύση την διαβεβαίωσιν του γέροντος πορθημέως, οξύς συριγμός παγερού βορρά ηκούσθη, σείων τα δένδρα του κήπου και τους ξυλοτοίχους του μαγειρείου επί του σκεπαστού εξώστου της οικίας, αι ύελοι δε και τα παράθυρα απήντησαν διά γοερού στεναγμού.

«Να! ακούς; Καλωσύνεψε!» είπε καγχάζων θριαμβευτικώς ο μαστρο-Πανάγος.

«Σιώπα εσύ, δεν ξέρ'ς εσύ» ανέκραξεν ο Στεφανής. «Εσύ ξέρ'ς να πελεκάς στραβόξυλα και να καρφών'ς μαδέρια. Αυτή είναι η στερνή δύναμη της φουρτούνας, είν' αέρας πού ψ 'χομαχάει. Αύριο θα μαλακώσ' ο καιρός, σας λέω εγώ. Μπορεί να 'χουμε ακόμα και καμμιά μικρή χιονιά, δε σας λέω, μα ημείς, από Σταβέτ, ανάγκη δεν έχουμε».

«Και σαν τότε γυρίση στο μαϊστρο;» επέμεινεν ο μαραγκός.

«Κι χωρίς να τότε γυρίση στο μαϊστρο, εγώ σ' λέω πως απ την Κεχριά κ' εκεί θε να 'χουμε θαλασσίτσα» είπε τρίβων τας χείρας ο Στεφανής. «Αυτά είναι αποθαλασσιές και δε λείπουν, κατάλαβες, κι ο κόρφος μπουκάρει ολοένα, κι ούλο στρίβει. Μα δε μας πειράζ' ημάς αυτό. Εγώ σας παίρνω απάνω μ' , ο Στεφανής σας παίρνει απάν' τ' !»

«Μπράβο, Στεφανή, τώρα μ' έκαμες ν' αποφασίσω. Ήπιες ρακί; Τράβα κι άλλο ένα» είπε ο παπάς.

«Έχω πιεί πέντ' εξ' ως τώρα, έτσι να 'χω την ευχή σ' , παπά».

«Πιε κι άλλο ένα να γίνουν εφτά».

Ο μπαρμπα-Στεφανής ερρόφησε γενναίαν δόσιν εκ της μικράς φιάλης, της πάντοτε κενουμένης και ουδέποτε στειρευούσης, του ιερατικού μελάθρου.

«Είσαστ' έτοιμοι; είσαστ' έτοιμοι;» είπεν ακολούθως. «Πήρες τα ιερά σ' , παπά, τα χαρτιά σ' ούλα, τα 'χεις έτοιμα; Έχετε τίποτε πράματα να σας κουβαλήσω, για να 'μαστ' α-σένιο;»

«Από τώρα;» είπεν ο παπα-Φραγκούλης.

«Από τώρα! Τί λες; Να είμαστ' α-πρόντο, παπά. Εγώ στες δύο θα ρθω να σας φωνάξω, κ' εσείς να είσαστ' α-λέστα. Διάβασε τι θα διαβάσης, παπά, κι στες τρεις να μπαρκάρουμε».

«Εγώ θα είμαι ξυπνητός απ' τη μια» είπεν ο ιερέυς, «γιατί έχω το ξυπνητήρι μου... Κι έπειτα, είμαι μοναχός μου ξυπνητήρι. Μα στες τρεις, είναι πολύ νωρίς. Να χαράξη, Στεφανή, και να μπαρκάρουμε».

«Στες τρεις, στες τέσσερες, παπά, για να μην πέση ο αέρας, να τον έχουμε πρύμα ως τες Κουκ' ναριές, να 'χουμε μέρα μπροστά μας. Από κει ως το Μανδράκι, κι ως τον Ασέληνο, τραβούμε σιγά σιγά με το κουπί. Από κει ως τις Κεχρεές κι ως την Αγία Ελένη, θα μας παίρνη αγάλι'- αγάλια με το πανάκι. Κι απ την Αγία Ελένη κι εκεί, αν δεν μπορέσουμε να μ' ντάρουμε...»

«Έ, ύστερα;»

«Εγώ θαλασσώνω και βγαίνω στη στεριά, και σας τραβώ με την μπαρούμα ως τον Άι-Σώστη».

Εκάγχασαν όλοι προς τον αστεϊσμόν του απλοϊκού ναύτου, ο δε παπάς, όστις εφοβείτο και αυτός την τροπήν του ανέμου εις το μέρος περί ου ο λόγος, παρετήρησε προς παραμυθίαν των ακροατών:

«Μα εγώ λέω ότι θα μπορέσουμε στεριά να τραβήξουμε στην ακρογιαλιά, τον κρεμνό τον ανήφορο. Όσο ψηλά κι αν το στοίβαξε το χιόνι στα βουνά, στες ακρογιαλιές ο τόπος πατιέται».

Ἐμειναν σύμφωνοι να ἔλθῃ ὁ λεμβούχος να τοὺς δώσῃ εἶδησιν εἰς τὰς τρεῖς διὰ να ετοιμασθούνη, καὶ εἰς τὰς τέσσαρας να ἐκκινήσωσιν. Ὁ παπα-Φραγκούλης διέταξε να τεθώσιν εἰς σάκκουσ αὶ προσφοραὶ, ὅσας εἶχε, καὶ τινὰ δίπυρα, καὶ εἰς δύο μεγάλα κλειδοπινάκια ἔθεσεν ελαίας καὶ χαβιάρι. Εγγέμισε δυο ἐπταοκάδους φλάσκας με οἶνον ἀπὸ τὴν ἐσοδεῖαν τοῦ. Ετύλιξεν εἰς χαρτῖα δύο ἢ τρία ξηροχτάποδα, καὶ μικρὸν κυτίον το ἐγγέμισεν ἰσχάδας καὶ μεγαλόρραγας σταφίδας. Τὰ δυο παπαδοκόριτσα, με τὰ παράπονα καὶ τοὺς γογγυσμούς τῆς ἡ μίᾳ, με τοὺς κρυφίους γέλωτας καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς συμμετοχῆς τοῦ ταξιδίου ἡ ἄλλη, ἐβρασαν ὅσα αὐγὰ εἶχαν, ἕως τέσσαρας δωδεκάδας, καὶ τὰ ἔθεσαν εἰς τὸν πάτον ἐνός καλαθίου, το ὁποῖον ἀπεγγέμισαν εἶτα με δυο πρόσφορα τυλιγμένα εἰς οθόνας, με κηρία καὶ με λίβανον. Προσέτι ὁ παπα-Φραγκούλης εἶχε παρακαλέσει τὸν μπαρμπα-Στεφανῆν να περάσῃ ἀπὸ τὰ σπίτια δυο ἐμποροπλοιάρχων φίλων τοῦ, ἐκ τῶν παραχειμαζόντων με τὰ πλοῖα τῶν εἰς τὸν λιμένα, να τοὺς παρακαλέσῃ ἐκ μέρους τοῦ να τοῦ στείλουν, ἀν τοὺς εὐρίσκετο, ὀλίγον κρέας σαλάδο, ἐξ ἐκείνου το ὁποῖον μαγειρεύουν εἰς τὰ πλοῖα τὰ ἐκτελούνητα μακροῦς πλους. Ἐκεῖνοι φιλοτιμηθέντες ἔστειλαν δυο μεγάλα τεμάχια, ἕως πέντε οκάδας τὰ δύο.

Ὅλας ταύτας τὰς προμηθείας ἔκαμνεν ὁ παπάς προβλεπτικῶς διὰ τοὺς ἀποκλεισθέντας εἰς το βουνόν ἀπὸ τὴν χιόνα, περὶ ὧν ἐγένε λόγος ἐν ἀρχῇ, καθὼς καὶ δι' εαυτόν καὶ τοὺς μεθ' εαυτοῦ συνεκδημήσαντας προσκυνητάς, καθ' ὅσον ἐνδεχόμενον ἦτο να θυμώσῃ καὶ πάλιν ὁ καιρός, καὶ να τοὺς κλείσῃ ὁ χειμῶν εἰς το Κάστρον, ἀν ἐν τοσοῦτῳ ἐμέλλον να φθάσωσιν εἰς το Κάστρον σώοι καὶ υγιεῖς.

Πρὶν κατακλιθῆ ὁ παπα-Φραγκούλης ἔστειλε μήνυμα εἰς τὸν συνεφημέριόν τοῦ τὸν παπ'-Αλέξην, ὅστις ἄλλως ἦτο καὶ ὁ ἐφημέριος τῆς ἐβδομάδος, ὅτι δὲν θα ἦτο συλλειτουργὸς τὴν ἐπιούσαν, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, ἐν τῷ ἐνοριακῷ ναῷ, καθ' ὅσον ἀπεφάσισε, συν Θεῷ βοηθῷ, να υπάγῃ να λειτουργήσῃ τὸν ναόν τοῦ Χριστοῦ, εἰς το Κάστρον.

***

Εἶχαν πάρει εἶδησιν ἀφ' ἐσπέρας δυο τρεῖς ἐνορίτισσαι, γειτόνισσαι τοῦ παπά, διότι ὁ Πανάγος ἐξελθὼν ἀνεκοίνωσε το πρᾶγμα εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ, καὶ αὐτὴ το διηγήθη εἰς τὰς γειτονίσσας. Ἐπίσης καὶ ἡ θεία το Μαλαμῶ ἐστάλη να φέρῃ εἶδησιν εἰς τὸν κυρ-Αλεξανδρῆν τὸν ψάλτην,

μεθ' ο εξελθούσα έσπευσε να προσηλυτίση δυο ή τρεις πανηγυριστάς και άλλας τόσας προσκυνητριάς.

Όταν έμελλον να επιβιβασθώσιν, ευρέθησαν δεκαπέντε άτομα. Η απόφασις του παπά και η γενναιότης του μπαρμπα-Στεφανή, μετά την πρώτην έκπληξιν, ενέβαλε θάρρος εις άνδρας και γυναίκας. Ήσαν δε όλοι εξ εκείνων, οίτινες συχνά τρέχουσιν, άρρητον ευρίσκοντες ηδονήν, εις πανηγύρια και εις εξωκλήσια. Ήσαν ο παπα-Φραγκούλης μετά της παπαδιάς, της Βασώς και του Σπύρου, ο μπαρμπα-Στεφανής μετά του δεκαεπταετούς υιού του, όστις ήτο και ο ναύτης του, η θεια το Μαλαμώ, ο κυρ Αλεξανδρής ο ψάλτης, τρεις άλλοι πανηγυρισταί και τέσσαρες προσκυνήτριάι. Την τελευταίαν στιγμήν προσετέθη και δέκατος έκτος.

Ούτος ήτο ο Βασίλης της Μυλωνούς, ο αδερφός του Αργύρη, του αποκλεισμένου από τας χιόνας. Ήλθεν εις την αποβάθρα με σάκκον πλήρη τροφίμων και με άλλα τινά εφόδια δια την εκδρομήν. Ιδών αυτόν ο ιερεύς:

«Πώς το έμαθες, Βασίλη;» του λέγει.

«Το έμαθα, παπά, απ' το μαστρο - Πανάγο το μαραγκό».

«Τι ώρα και πού τον είδες;»

«Κατά τας δέκα τον ήυρα εις το καπηλειό του Γιάννη του Μπούμπουνα. Είχε φάει ψωμί κ' εβγήκε να πιη δυο -τρία κρασιά με το ισνάφι. Έλεγε πως αποφασίσατε να πάτε στο Κάστρο, και σας εκατάκρινε για την τόλμη. Μα εγώ το χάρηκα, γιατί ανησυχώ για κείνον τον αδερφό μου, και θέλω να 'ρθω μαζί σας, αν με παίρνετε».

«Ας είναι, καλώς να 'ρθης» είπεν ο ιερεύς.

Εξέπλευσαν. Εστράφησαν προς το μεσημβρινοδυτικόν του λιμένος, έβαλαν πλώρη το ακρωτήριο Καλαμάκι. Ο άνεμος ήτο βοηθητικός, και ο πλους ευοίωνος ήρχιζε. Ναι μεν εκρούναν πολύ, αλλ' ήσαν όλοι βαρέως ενδεδυμένοι. Ο παπάς εκάθισεν εις το πηδάλιον φορών την γούναν του. Η πρεσβυτέρα είχε το σάλι της το διπλό, η θεια το Μαλαμώ είχε το βαρύ γουνάκι και την κουζούκα της. Ο μπαρμπα - Στεφανής ήτο με την νιτσεράδα του, με τον κηρωτόν πύλον του, με τον ιμάντα δεδεμένον υπό τον πώγωνα, με τα μακρά πτερούγια σκεπάζοντα τα ώτα, και ο υιός του

Σπύρος, ο καλούμενος κοινώς το Μπερκάκι, με τας πρεκνάδας και με τας βούλλας εις το πρόσωπον, ήτο με τα μανίκια της μαλλίνης καμιζόλας του ανασφουγγωμένος ως τους αγκώνας.

Ευτυχώς δεν εχιόνιζεν, αλλ' ο άνεμος ήτο παγερός. Αίθριος ο ουρανός, σαρωμένος από τον βορράν. Η σελήνη ήτο εις το πρώτον τέταρτον και είχε δύσει προ πολλού. Τα άστρα έτρεμαν εις το στερέωμα, η πούλια εμεσουράνει, ο γαλαξίας έζωνε τον ουρανόν. Ο πήχυς και η άρκτος και ο αστήρ του πόλου έλαμπαν με βαθείαν λάμψιν εκεί επάνω. Η θάλασσα έφρισσεν υπό την πνοήν του βορρά, και ηκούοντο τα κύματα πλήττοντα μετά ρόχθου την ακτήν, εις ην μελαγχολικώς απήντα ο φλοίσβος του ύδατος παρά την πρόραν της μεγάλης και δυνατής βάρκας.

Έκαμψαν το Καλαμάκι και ακόμη δεν είχε χαράξει. Ήρχιζε μόλις να γλυκοχαράζει πέραν της αγκάλης του Πλατανιά. Έφεξεν εις τον Στρουφλιά, αντικρύ του τερπνού και συνηρεφούς δάσους των πιτύων, εξ ου η θέσις ονομάζεται Κουκ'ναριές. Τότε οι επιβάται είδον αλλήλους υπό το πρώτον λυκόφως της ημέρας, ως να έβλεπαν αλλήλους πρώτην φοράν. Πρόσωπα ωχρά και χείλη μελανά, ρίνες ερυθραί και χείρες κοκκαλιασμένα. Η θεια το Μαλαμώ είχεν αποκοιμηθή δις ήδη υπό την πρύμνην, όπου έσκεπε το πρόσωπόν της με την μαύρην μανδήλαν ως την ρίνα, με την ρίναν σχεδόν ως τα γόνατα. Ο κυρ – Αλεξανδρής είχε πάρει δύο τροπάρια παραπλεύρως αυτής, ονειρευόμενος ότι ήτο ακόμη εις την κλίνην του και απορών πώς αύτη εκινείτο ευρύθμως ως βρεφικόν λίκνον. Ο υιός του παπά, ο Σπύρος, έκαμνε συχνές μετάνοιες, και, όσον αίμα είχε, είχε συρρεύσει όλον εις την ρίνα του, ήτις ήτο και το μόνον ορατόν μέλος του σώματός του. Η παπαδιά εν τη ευσεβεί φιλιστοργία της είχε κρίνει ότι ώφειλε να τον πάρη μαζί, αφού δι' αυτόν ήτο το τάξιμον. Τον απέσπασεν αποτόμως της κλίνης, τον ένιψε και τον ενέδυσε με διπλά υποκάμισα, δύο φανέλλας, χονδρόν μάλλινον γελέκιον, διπλούν σακκάκι κ' επανωφόρι, και περιτύλιξε τον λαιμόν του με χνοώδες μάλλινον μανδήλιον, ποικιλόχρουν και ραβδωτόν, μακρόν καταπίπτον επί το στέρον και τα νώτα. Τώρα παρά την πρύμνην αριστερόθεν του παπά καθημένη, αριστερά της είχε τον Σπύρον, και ζητούσα αυτομάτως να ψηλαφήση τους βραχίονας και το στήθος του, δεν εύρισκε σχεδόν σάρκα υπό την βαρείαν σκευήν, δι' ής είχεν περιεχαράκώσει τον υιόν της.

Ο παπάς, όστις δεν είχεν αποβάλει την φαιδρότητά του, ουδ' έπαυε ν' ανταλλάσση αστεϊσμούς και σκώμματα με τον μπαρμπα –Στεφανήν, στρεφόμενος προς αυτήν ενίοτε της έλεγε:

«Να, γί' αυτόνε το Λαμπράκη, το γυιο σου, τα παθαίνουμε αυτά, παπαδιά!»

«Κι τι πάθαμε με τ' δύναμ' τ' Θεού;» απήντα η παπαδιά, ήτις κατά βάθος πολύ ανησύχει με αυτό το παράτολμον ταξίδιον. Ευτυχώς, η παρουσία του παπά της έδιδε θάρρος.

«Δε μ' λες, παπαδιά» είπε με την τραχείαν φωνήν του ο μπαρμπα – Στεφανής, θελήσας ν' αστεϊσθή και με την πρεσβυτέραν, «δε μ' λες, γιατί λένε: «Κύρι' ελέησον! παπαδιά· πέντε μήνες δυο παιδιά!»»

«Γιατί, μαθές , το λένε;» απήνητησε χωρίς να πειραχθή η πρεσβυτέρα. «Πάρε παράδειγμα από μένα. Οχτώ γέννες, δέκα παιδιά».

«Θα πη, το λοιπόν, πως οι παπαδιές είναι πολύ καρπερές. Μα γιατί;»

«Γιατί οι παπάδες δε λείπουν χρόνο –χρονικής από κοντά τους» είπεν η θεια το Μαλαμώ.

«Να, το Μαλαμώ πάλι το κατάλαβε» είπεν ο παπάς· «δε σας το 'λεγα γω; Εσύ κι ο εξάδελφός σου ο Αλεξανδρής» εννοών τον ψάλτην «έχετε μεγάλο νου».

Ο παπάς δεν έπαυε να αστεϊίζεται με όλας τας εν τω πλοιαρίω ενοριτίσσας του. Εις την μίαν έλεγε: «Μα κείνος ο Θοδωρής» εννοών τον άνδρα της «κοιμάται όταν τα φτιάνη αυτά τα παιδιά;» Εις την άλλην: «Μα δεν είναι καμμιά, που να μη θέλη παντρεία! Εγώ έχω στεφανωμένα, τριάντα χρόνια τώρα, παραπάν' από διακόσια ανδρόγυνα, και καμμιά δεν ευρέθη να πη πως δε θέλει!»

Αλλά το κυριότερον θύμα του παπα – Φραγκούλη ήτον ο Αλεξανδρής ο ψάλτης. Έξαφνα τον ηρώτα:

«Δε μου λες, Αλεξανδρή, τι θα πη, τώρα, στην καταβασία των Χριστουγέννων, «ο ανυψώσας το κέρασ ημών;» Ποιος είν' αυτός ο ανυψώσας;»

«Να, ο ανηψός σας» απήντα ο κυρ Αλεξανδρής, μη εννοών άλλως την λέξιν.

«Και τι θα πει «Σκύλα Βαβυλών της βασιλίδος Σιών»; ηρώτα πάλιν ο παπάς.

«Να, σκύλλα Βαβυλών» απήντα ο ψάλτης, νομίζων ότι περί σκύλλας πράγματι επρόκειτο.

Ταύτα ελέγοντο ενόσω ήτο υπήνεμος η βάρκα, με τας κώπας βραδυπορούσα, δεξιόθεν παραπλεύουσα τον Ανάγυρον και τον Ασέληνον, αριστερόθεν πελαγωμένη αντικρύ των Τρικκέρων και του Αρτεμισίου. Ο παπα – Φραγκούλης εκάθητο κυβερνών εις το πηδάλιον, οι άλλοι εβοήθουν εις την κωπηλασίαν. Και αυτός ο κυρ Αλεξανδρής, αν και ατζαμής περί τα ναυτικά πράγματα, ησθάνθη την ανάγκην να κωπηλατήση δια να ζεσταθή. Κ' η θεια το Μαλαμώ εκωπηλάτησε σχεδόν επί ημίσειαν ώραν. Ευτυχώς, αν κ' εκρύωναν όλοι, και αι ψυχραί ριπαί αι κατερχόμεναι από των χιονοφόρων ορέων εξύριζον τα ώτα και τους λαιμούς των, είχαν όμως τους πόδας θερμούς, το ευεργετικόν τούτο αποτέλεσμα της γειτνιασεως του πόντου. Ο ήλιος είχε προβάλει από τα σύννεφα επ' ολίγας στιγμάς («ήλιος με τα δόντια- γριά με τα χταπόδια!» ανέκραζεν ο Λαμπράκης), διότι ενώ την νύκτα ηθρίαζε κ' εγίνετο «ο ουρανός καντήλι», την ημέραν συνήγοντο πάλιν τα νέφη και ο βορράς εφαίνετο υποχωρών εις τον απηλιώτην, ως να ηπηλείτο βροχή· αλλά μόλις επρόβαλε, κ' εφάνη ως να έβλεπε ποία ήτο η υψηλότερα κ' εγγυτέρα κορυφή εκ των καταλεύκων ορέων ολόγυρα, η του Πηλίου ή η του Όθρου, δια να σπεύση το ταχύτερον να κρυφθή. Αλλά τα νέφη, σωρευθέντα πάλιν, τον απήλλαξαν του κόπου τούτου.

Η ακριβής απόστασις από του μεσημεριανού λιμένος έως το βορεινότερον άκρον της νήσου, όπου έπλεον, θα ήτο ως δέκα ναυτικών μιλίων. Ο παπάς έβλεπεν ότι ήθελον νυκτώσει, πρίν φθάσωσιν εις το Κάστρον. Ήτο μεσημβρία ήδη, και δεν έφθασαν ακόμη εις την Κεχρεάν, την ωραίαν μελαγχολικήν κοιλάδα, με τας ελαιοφύτους κλιτύς, με τον Αραδιάν, τον πυκνόν δρυμώνα της, με το ρεύμα και τας πλατάνους και τους νερομύλους της. Όταν έφθασαν εις την Κεχρεάν, συνέβη εκείνο το οποίον ο μεν κακόμαντις Πανάγος προέλεγεν, ο δε Στεφανής δεν ηγνόει, και ο παπα-Φραγκούλης προέβλεπεν. Είτε τροπή εις τον μαϊίστρον ήτο, είτε αποθαλασσιά και «μπουκάρισμα του κόρφου», τα κύματα ήρχισαν να

ογκούνται κατάπρωρα του μικρού σκάφους, και η βάρκα με το λευκόν πανίον της, και με τον φλόκον και την αντένα της, ήρχισε να σικιτά επί των κυμάτων, ομοία με Ελληνοαλβανόν χορεύοντα ηρωικούς χορούς, με τον λευκόν χιτώνα ανεμίζοντα, με τον ένα βραχίονα τριγωνοειδή εις την μέσην, με τον άλλον υψιτενή και παίζοντα τα δάκτυλα. Αι γυναίκες ήρχισαν να δειλιώσιν. Η θεια το Μαλαμώ ηρώτα τον παπάν αν δεν ήτο καλόν ν' αποβιβασθώσι και ανέλθωσιν εις την Παναγίαν την Κεχρεάν να λειτουργήσωσιν, όπως εορτάσωσιν εκεί τα Χριστούγεννα. Ο κυρ Αλεξανδρής ζαλισθείς εξάρωσεν εις μιαν γωνίαν, και οι άλλοι επιβάται μεγάλως ανησυχούν. Μόνον δύο άνδρες δεν εδειλίασαν, ο μπαρμπα-Στεφανής και ο παπα-Φραγκούλης.

Εις των επιβατών επρότεινε ν' αράξωσι προσωρινώς εις την Κεχρεάν, εωσότου κοπάση ο άνεμος. Ο Στεφανής και ο ιερεύς συνεννοούντο διανευμάτων. Απείχον ακόμη από το Κάστρον υπέρ τα τρία μίλια. Δύο μέσα ηδύναντο να δοκιμάσωσιν, αν τα εύρισκον τελεσφόρα: ή να συστείλωσι τα ιστία και να προχωρήσωσι με τας κώπας, καταφρονούντες τον αφόρητον δια τας γυναίκας μάλιστα σάλον, περιβρεχόμενοι από τα θραυόμενα και εισπηδώντα εις το σκάφος κύματα, ριγούντες και δεινώς πάσχοντες, ή ν' αποβιβασθώσιν εις την ξηράν και να δοκιμάσωσιν αν θα εύρισκον δρομίσκον τινά, όχι πολύ πλακωμένον από την χιόνα, ώστε να είναι βατός εις ανθρώπους. Πτυάρια και αξίνες δύο - τρεις είχε πάρει μαζί του ο Βασίλης της Μυλωνούς, προβλέπων ότι ίσως θα εχρησίμευον δια ν' ανοίξη δρόμον προς ανεύρεσιν του αποκλεισμένου αδελφού του. Ο παπα-Φραγκούλης απεφάνθη ότι, αφού εξάπαντος θα ενύχτωναν, κάλλιον θα ήτο να δοκιμάσωσι το πρώτον, διότι κέρδος θα ήτο, είπεν, όσον ολίγον και αν ηδύναντο να προχωρήσωσι δια θαλάσσης, και ύστερον θα είχαν καιρόν να καταφύγωσι και εις την δευτέραν μέθοδον.

Ήδη ο ήλιος, επιφανείς ακόμη μίαν φοράν, έκλινε προς την δύσιν. Ήτο τρίτη και ημίσεια ώρα. Και ο ήλιος εχαμήλωνεν, εχαμήλωνε. Και η βαρκούλα του μπαρμπα-Στεφανή, με το ανθρώπινο φορτίον της, εχόρευεν, εχόρευεν επάνω εις το κύμα, πότε ανερχομένη εις υγρά όρη, πότε κατερχομένη εις ρευστάς κοιλάδας, νυν μεν εις την ακμήν να καταποντισθή εις την άβυσσον, νυν δε ετοιμή να κατασυντριβή κατά της κρημνώδους ακτής. Και ο ιερεύς έλεγε μέσα του την Παράκλησιν όλην από το «Πολλοίς συνεχόμενος» έως το «Πάντων προστατεύεις». Κι ο μπαρμπα-Στεφανής εστενοχωρείτο, μη δυνάμενος επί παρουσία του

παπά να εκχύση ελευθέρως τας αφελείς βλασφημίας του, τας οποίας εμάσα κ' έπνιγε μέσα του υποτονθορύζων: «Σκύλιασε ο διαολόκαιρος, λύσσαξε! Θα σκάσης, Αντίχριστε, Τούρκο! Το Μουχαμέτη σου, μέσα!». Κ' η θεια το Μαλαμώ, ποιούσα το σημείον του Σταυρού έλεγε το «Θεοτόκε Παρθένε», κ' επανελάμβανεν: «Έλα, Κ'στέ μου! βοήθα Παναϊά μ'!» Και τα κύματα έπληττον την πλώραν, έπληττον τα πλευρά του σκάφους, και εισορμώντα εις το κύτος εκτύπων τα νώτα, εκτύπων τους βραχίονας των επιβατών. Και ο ήλιος εχαμήλωνεν, εχαμήλωνε. Και η βαρκούλα εκινδύνευε ν' αφανισθή. Και η απορρώξ βραχώδης ακτή εφαινετο διαφιλονεικούσα την λείαν προς τον βυθόν της θαλάσσης.

* * *

Τέλος ήρχισε να σκοτεινιάζη. Ενύκτωσεν ακριβώς την στιγμήν καθ' ήν θα έβλεπον αντικρύ το Κάστρον, ου απείχον τώρα δύο ακόμη μίλια. Νέφη συσσωρευμένα προς ανατολάς ημπόδιζον να φανή το παρήγορον φέγγος της σελήνης. Αλλ' ο άνεμος, αντί να πέση, εδυνάμωνε και αγρίευε και εθέριευε, και ο πλους κατέστη αδύνατος του λοιπού. Δεν έβλεπον πλέον ούτε εμπρός ούτε δεξιά τίποτε, ειμή δύο όγκους φαιούς, αμαυρούς. Ευτυχώς ο μπαρμπα –Στεφανής εγνώριζε καλά το μέρος.

«Εδώ, εδώ, είν' ένα λιμανάκι, παπά, κατ' απ' το Προυϊ, αποκάτ' απ' την Αγία Αναστασιά, στα Μποστάνια».

«Θυμάσαι καλά, Στεφανή;»

«Όπως ξέρ' ς η αγιωσύνη σ' τα γράμματα τ' ς εκκλησιάς απ' όξω παπά, έτσι κ' εγώ τα ξέρ' απ' όξω όλα τα λιμανάκια, τους κάβους, κι τ'ς αμμουδιές, όλες τις ξέρες κι τα γκρίφια κι τα θαλάμια».

Και προσήγγισαν με πολύν κόπον και αγώνα και βάσανον, βρεγμένοι, θαλασσοπνιγμένοι, μισοπαγωμένοι.

«Εκεί, εκεί διαναστάει».

Υπήρχεν εν θαλάσσιον μάρμαρον, ως φυσική αποβάθρα, πότε καλυπτόμενον από το κύμα, πότε ανέχον υπεράνω της θαλάσσης. Την φοράν ταύτην το εκάλυπτε και δεν το εκάλυπτε το κύμα. Επλησίασαν και ησθάνθησαν πάραυτα το ευάρεστον αίσθημα της παύσεως του σάλου και της προσεγγίσεως εις σκεπαστόν κ' ευλίμενον μέρος.

«Πάντα κατευόδιο!» είπε ποιών το σημείον του Σταυρού ο κυρ Αλεξανδρής, όστις τότε εξεζαλίσθη κ' εστάθη εις τους πόδας του.

Επήδησαν εις-εις έξω· εξεφόρτωσαν τας αποσκευάς και ηλάφρουναν την βάρκαν. Ανάμεσα εις το μάρμαρον και εις την κρημνώδη ακτήν εσχηματίζετο μικρά αμμουδιά, όση θα ήρκει δια να σύρη αλιεύς την ψαροπούλαν του, γυρμένην από την μίαν πλευράν επί της άμμου, και να εξαπλωθή και αυτός υπό την άλλην πλευράν να κοιμηθή θεωρών τους αστέρας.

«Τώρα να σύρουμε τη βάρκα, παπά» είπεν ο μπάρμπα-Στεφανής «κ' ύστερα οι άνδρες να φορτωθούμε όλα τα πράγματα και ν' αρχίσουμε σιγά-σιγά ν' ανεβαίνουμε. Ας πάρουν κ' οι γυναίκες ό,τι μπορούν».

«Να τώρα τι άξιζε νά 'χα το μ'λάρι μαζί μ'» είπεν ο Βασίλης της Μυλωνούς· «σου είπα, μπαρμπα-Στεφανή, να το μπαρκάρουμε· δε θέλησες».

Έσυραν την λέμβον. Ήναψαν τα δύο φανάρια που είχαν. Ο Βασίλης έλαβε τα πτυάρια και τας αξίνας του, και απομακρυνθείς προσωρινώς ήρχισε να κατοπτεύη πού θα εύρισκε μονοπάτι όχι πολύ πατημένον από την χιόνια, ώστε να δύνανται οι άνθρωποι να βαδίσωσιν. Από το μέρος εκείνο ως το Κάστρον, το οποίον διεκρίνετο ως πελώριος αμαυρός όγκος υψηλά προς βορράν, η οδός δεν θα ήτο πλέον της ώρας, αλλ', εις ην κατάστασιν ήτο τώρα ο δρόμος από τας χιόνιας, τις οίδεν αν θα ήρκει και το τριπλάσιον του χρόνου όπως φθάσωσιν. Εδείπνησαν όλοι επί ποδός με δίπτυρα και με ελαίας και έπιον ολίγον οίνον ή ρακήν.

Ο Βασίλης επανελθών ανήγγειλε ότι ανεύρε το μονοπάτι, πλακωμένον πολύ από την χιόνια, αλλ' ότι με πολύν κόπον, αν προπορεύωνται δύο άνθρωποι και ξεχιονίζουν, ελπίζει να φθάσουν εις το Κάστρον, το γρηγορότερον... έως τα μεσάνυκτα. Εφορτώθησαν τας αποσκευάς. Ο κυρ Αλεξανδρής έλαβε το ένα φανάρι, και μία των γυναικών το άλλο. Ο Βασίλης της Μυλωνούς, ο μπαρμπα –Στεφανής και ο υιός του έλαβον τα πτυάρια και τας αξίνας και προπορευόμενοι ήρχισαν να ξεχιονίζωσιν. Ο δρομίσκος ανήρχετο έρπων εις τον κρημνόν κατ' αρχάς, είτα κατήρχετο εις εν παραθαλάσσιον κοίλωμα. Επάτουν προσεκτικώς, ως να εμετρούσαν τα βήματά των. Η σελήνη είχεν απαλλαγή των νεφών και προσεπάθει να φέξη τον δρόμον με το κρουρόν φως της. Ενίστε έχαναν το χάραγμα του

δρόμου, απεπλανώντο κ' ευρίσκοντο αίφνης επί της κορυφής πελωρίων βράχων, κατά των οποίων άβυσσος ήνοιγε το στόμα της, και πάλιν κατέβαινον με τρεμουλιαστά γόνατα, κρατούμενοι εκ των πετρών και των θάμνων. Ανείρπον εις τον κρημνόν ως μικρόν κοπάδιον αιγών αποπλανηθέν και απαγόμενον οπίσω εις την μάνδραν από τους δύο βοσκούς του, οίτινες το ανεζήτησαν κρατούντες φανάρια, και μακρόθεν, αν τους έβλεπέ τις, ηδύνατο να τους εκλάβη ως συστρεφόμενον κρικωτόν τέρας, φωσφορίζον την καφαλήν και την ουράν, με τους δύο φανούς. Με όλον το ξεχiónισμα, το οποίον εννοεί τις πόσον ατελώς ενηργείτο, επάτου ενίοτε σφαλερώς, κ' εχώνοντο ως το γόνυ και ως τον μηρόν εις την χιόνα.

Επλησίαζε μεσάνυκτα, όταν έφθασαν υπό την γέφυραν του Κάστρου, μισοπνιγμένοι, παγωμένοι, αλμυροί από θάλασσαν και λευκοί από χιόνα, μελανιασμένοι τα χείλη, αλλά θερμοί την καρδίαν.

* * *

Εκεί επάνω, πριν διέλθωσι την γέφυραν από την σιδηρόπορταν του Κάστρου, ηκούσθησαν φωναί:

«Ποιοι είστε; ποιοι είστε;»

Και αντήχησε βαρύς ο τριγμός των εσκωριασμένων στροφένων, ως να εδοκίμαζέ τις να κλείση έσωθεν την σιδηράν πύλην. Ηκούσθη δε και μικρός κρότος, ως ο της υψώσεως σκανδάλης τουφεκίου.

«Καλοί! καλοί! πατριώτες!» απήντησεν ο μπαρμπα – Στεφανής. «Μα εσείς ποιοι είστε;»

«Πέτε μας τα ονόματά σας!»

«Ημείς είμαστε...» ήρχισεν ο μπαρμπα –Στεφανής, και συγχρόνως δια του βλέμματος εσυμβουλεύετο τον παπάν.

«Μπα! αυτή είναι η φωνή του αδερφού μου» ανέκραξεν ο Βασίλης της Μυλωνούς.

Και είτα, εντείνας την φωνήν:

«Αργύρη! εγώ είμαι!...» εφώνησε.

«Τόσο καλύτερα... μας έβγαλαν κί από έναν κόπο» εψιθύρισεν ο ιερέυς.

* * *

Ανέβησαν εις το Κάστρον, όπου συνήντησαν τον Αργύρη της Μυλωνούς και τον σύντροφόν του τον Γιάννη τον Νυφιώτην. Ούτοι εν ολίγοις διηγήθησαν πώς τους είχε κλείσει το χιόνι επάνω στο Στοιβωτό, όπου ετρύπωσαν δύο νύκτας εις μίαν σπηλιάν, και πώς την προχθές, ήτοι εις τας 22 του μηνός, ελθόντες τους απηλευθέρωσαν εκείθεν, εκτοπίσαντες μεγάλους όγκους χιόνος, δύο αιγοβοσκοί, ο Γιαλής ο Κόνιζας και ο Γιώργης ο Μπάντας, οίτινες και ευρίσκοντο την στιγμήν ταύτην με όλον το αιπόλιόν των εις το φρούριον.

Το φρούριον τούτο, όπερ αλλαχού περιεγράψαμεν, ήτο γιγαντιαίος βράχος φυτρωμένος εκεί παρά το πέλαγος, προεκβολή της γης προς τον πόντον, ως να έδειχνεν η ξηρά τον γρόνθον εις την θάλασσαν και να την προεκάλει· φοβερός μονοκόμματος γρανίτης αλίκυπος, όπου γλαύκες και λάροι ήριζον περί κατοχής, διαφιλονεικούντες πού αρχίζει η κυριότης του ενός και πού σταματά η δικαιοδοσία του άλλου. Προσφιλής σκοπός του Βορρά και των γειτόνων του, του Καικίου και του Αργέστου, ων το στάδιον ευρύ εκτείνεται αναμέσον της Χαλκιδικής, του Θερμαϊκού, του Ολύμπου και του Πηλίου· μεμονωμένος υψιτενής βράχος, εφ' ου οι κάτοικοι εξ ανάγκης είχαν κλειστή δια φύλαξιν κατά των πειρατών και των βαρβάρων, εγκαταλιπόντες αυτόν έρημον μετά το 1821, ότε εκτίσθη η σημερινή μεσημβρινή πολίχνη.

Μέχρι προ ολίγων ετών εσώζοντο ακόμη οικίαι τινές, με τας στέγας και τα πατώματά των, εντός του φρουρίου, αλλά τελευταίον η ολιγωρία των δημοτικών αρχών, ο όκνος των ανθρώπων εις το να επισκέπτωνται το Κάστρον συχνότερα, και η ασυνειδησία ολίγων τινών συλαγωγών, πλεονεκτών ή οικοδόμων, είχε καταστήσει ερειπίων σωρόν το Κάστρον. Εντεύθεν αμελήσαντες και οι εφημέριοι της σημερινής πολίχνης άφηνον από ετών ήδη αλειτούργητον τον ναόν της Χριστού Γεννήσεως κατ' αυτήν την ημέραν της εορτής.

Ο ναός της Χριστού Γεννήσεως ήτο η παλαιά μητρόπολις του φρουρίου. Ο ναϊσκος, προ εκατονταετηρίδων κτισθείς, ίστατο ακόμη ευπρεπής και όχι πολύ εφθαρμένος. Ο παπα - Φραγκούλης και η συνοδεία του φθάσαντες εισήλθον τέλος εις τον ναόν του Χριστού και η καρδιά των ησθάνθη θάλπος και γλυκύτητα άφατον. Ο ιερεύς εψιθύρισε μετ' ενδομύχου συγκινήσεως το «Εισελεύσομαι εις τον Οίκόν Σου» κ' η θεια το

Μαλαμώ, αφού ήλλαξε την φ'στάνα της την βρεγμένην και εφόρεσεν άλλην στεγνήν, και το γ'νάκι της το καλό, τα οποία ευτυχώς είχεν εις αβασταγήν καλώς φυλαγμένα υπό την πλώραν της βάρκας, έδεσε μέγα σάρωθρον εκ στοιβών και χαμοκλάδων και ήρχισε να σαρώνη το έδαφος του ναού, ενώ αι γυναίκες αι άλλαι ήναπταν επιμελώς τα κανδήλια, και ήναψαν μέγα πλήθος κηρίων εις δύο μανουάλια, και παρεσκεύασαν μεγάλην πυράν, με ξηρά ξύλα και κλάδους εις το προαύλιον του ναού, όπου εσχηματίζετο μακρόν στένωμα παράλληλον του μεσημβρινού τοίχου, κλειόμενον υπό σωζομένου ορθού τοιχίου γείτονος οικοδομής, κ' εγέμισαν άνθρακας το μέγα πύραυνον, το σωζόμενον εντός του ιερού βήματος, κ' έθεσαν το πύραυνον εν τω μέσω του ναού, ρίψασαι άφθονον λίβανον εις τους άνθρακας. Και «ωσφράνθη Κύριος ο Θεός οσμήν ευωδίας».

Έλαμψε δε τότε ο ναός όλος, και ήστραψεν επάνω εις τον θόλον ο Παντοκράτωρ με την μεγάλην και επιβλητικήν μορφήν, και ηκτινοβόλησε το επίχρυσον και λεπτουργημένον με μυριάς γλυφάς τέμπλον, με τας περικαλλείς της αρίστης βυζαντινής τέχνης εικόνας του, με την μεγάλην εικόνα της Γεννήσεως, όπου «Παρθένος καθέζεται τα Χερουβείμ μιμουμένη», όπου θεσπεσίως μαρμαίρουσιν αι μορφαί του Θείου Βρέφους και της Ανώμου Λεχούς, όπου ζωντανά παρίστανται αι όψεις των Αγγέλων, των μάγων και των ποιμένων, όπου νομίζει τις ότι στίλβει ο χρυσός, ευωδιάζει ο λίβανος και βαλσαμώνει η σμύρνα, και όπου, ως εάν η γραφική ελάλει, φαντάζεται τις, επί μίαν στιγμήν, ότι ακούει το «Δόξα εν υψίστοις Θεώ».

Εν τω μέσω δε κρέμαται ο μέγας ορειχάλκινος και πολύκλαδος πολυέλαιος, και ολόγυρα ο κρεμαστός χορός με τας εικόνας των Προφητών και Αποστόλων, υφ' ον ετελούντο το πάλαι οι σεμνοί γάμοι των χριστιανικών ανδρογύνων. Και ολόγυρα αι μορφαί των Μαρτύρων, Οσίων και Ομολογητών, ίστανται επί των τοίχων ηρεμούντες, απαθείς, οποίοι εν τω Παραδείσω, ευθύ και κατά πρόσωπον βλέποντες, ως βλέπουσι καθαρώς την Αγίαν Τριάδα. Μόνος ο Άγιος Μερκούριος, με την βαρείαν περικεφαλαίαν του, με τον θώρακα, τας περικνημίδας και την ασπίδα, φαίνεται ολίγον τι εγκαρσίως βλέπων και κινούμενος και δρων, εις τα δεξιά του ναού, εκεί όπου διατρυπά με το δόρυ του τον επί θρόνου καθήμενον ωχρόν Παραβάτην. Πελιδνός ο παράφρων τύραννος, με το βλέμμα σβήνον, με το στήθος αιμάσσον, μάτην προσπαθεί ν' αποσπάση

από το στέρνον του τον οξύν σίδηρον, κ' εξεμεί μετά της τελευταίας βλασφημίας και την μιανάν ψυχήν του. Γείτων της τρομακτικής ταύτης σκηνης παρίσταται γλυκεία και συμπαθεστάτη εικών, ο Άγιος Κήρυκος, τριετίζον παιδίον, κρατούμενον εκ της χειρός υπό της μητρός του, της Αγίας Ιουλίτης. Δια δώρων και θυσιών εξήτει ο διώκτης Αλέξανδρος να ελκύση το παιδίον, και δια του παιδίου την μητέρα. Αλλ' ο παις, καλών την μητέρα του και υποψελλίζων του Χριστού το όνομα, έπτυσσε τον τύραννον κατά πρόσωπον, κ' εκείνος εξαγριωθείς εκρήμνισε το παιδίον από της μαρμαρίνης κλίμακος, όπου συνέτριψε το τρυφερόν και δια στεφάνους πλασθέν κρανίον.

Και εις την χιβάδα του ιερού βήματος, υψηλά, εφαινέτο στεφανωμένη υπό Αγγέλων η των Ουρανών Πλατυτέρα. Και κατωτέρω, περί το θυσιαστήριον, ίσαντο, άρρητον σεμνότητα αποπνέουσαι, αι μορφαί των Μεγάλων Πατέρων, του Αδελφοθέου, του Βασιλείου, του Χρυσοστόμου και του Θεολόγου, και εφαινόντο ως να έχαιρον, διότι έμελλον ν' ακούσωσι και πάλιν τας ευχάς και τους ύμνους της Ευχαριστίας, ους αυτοί εν Πνεύματι συνέθεσαν. Πέριξ δε και εντός και εκτός εικονίζετο περιτέχνως όλον το Δωδεκάορτον και τα Τάγματα των Αγγέλων και η Βρεφοκτονία και οι κόλποι του Αβραάμ και ο Ληστής, ο επί του σταυρού ομολογήσας.

* * *

Όταν έφθασαν εις το Κάστρον και εισήλθον εις τον ναόν του Χριστού, τόσον θάλλπος εθώπευσε την ψυχήν των, ώστε, αν και ήσαν κατάκοποι, και αν και ενύσταζόν τινες αυτών, ησθάνθησαν τόσον την χαράν του να ζώσι και του να έχωσι φθάσει αισίως εις το τέρμα της πορείας των, εις τον ναόν του Κυρίου, ώστε τους έφυγε πάσα νύστα και πάσα κόπωσις. Οι αιπόλοι, ευρόντες ενασχόλησιν και πρόφασιν, όπως καπνίζωσι καθήμενοι και ενίοτε όπως εξαπλώνωνται και κλέπτωσιν από κανένα ύπνον, τυλιγμένοι με τες κάππες των παρά το πυρ, είχαν ανάψει έξω δύο πυρσούς, τον ένα έμπροσθεν του ιερού βήματος, τον άλλον προς το βόρειον μέρος. Εντός του ναού η θερμότης ήτο λίαν ευάρεστος, τη βοηθεία των έσωθεν και έξωθεν πυρών. Και είχαν σωρεύσει παμπόλλας δέσμας ξύλων και κλάδων οι εκεί καταφυγόντες αιπόλοι, με τας ολίγας αίγας και τα ερίφιά των, όσα δεν είχαν ψοφήσει ακόμη από τον βαρύν χειμώνα του έτους εκείνου, οι τραχείς αιπόλοι, οίτινες είχαν σώσει και τους δύο

υλοτόμους εκ του αποκλεισμού της χιόνος. Και είτα ο ιερέυς έβαλεν ευλογητόν, και εψάλη η λιτή της μεγαλοπρεπούς εορτής, μεθ' ό ο κυρ Αλεξανδρής ήρχισε τας αναγνώσεις και όσοι ήσαν νυσταγμένοι απεκοιμήθησαν σιγά εις τα στασιδιά των, βαυκαλιζόμενοι από την έρρινον και μονότονον απαγγελίαν του κυρ Αλεξανδρή. Ο αγαθός γέρων ήτο εκ του αμιμήτου εκείνου τύπου των ψαλτών, ων το γένος εξέλιπεν δυστυχώς σήμερον. Έψαλλε κακώς μεν, αλλ' ευλαβώς και μετ' αισθήματος.

Αλλ' ότε ο ιερέυς εξελθών έψαλλε το «Δεύτε, ίδωμεν πιστοί, πού εγεννήθη ο Χριστός», τότε αι μορφαί των Αγίων εφάνησαν ως να εφαιδρύνθησαν εις τους τοίχους· «ακολουθήσωμεν λοιπόν ένθα οδεύει ο αστήρ», και ο κυρ Αλεξανδρής ενθουσιών έλαβε την υψηλήν καλάμη και έσεισε τον πολυέλαιον με τας λαμπάδας όλας ανημμένας· «Άγγελοι υμνούσιν ακαταπαύστως εκεί», κ' εσεισθη ο ναός όλος από την βροντώδη φωνήν του παπα – Φραγκούλη, μετά πάθους ψάλλοντος: «Δόξα εν Υψίστοις, λέγοντες, τω σήμερον εν σπηλαίω τεχθέντι» · και οι Άγγελοι οι ζωγραφιστοί, οι περικυκλούντες τον Παντοκράτορα άνω εις τον θόλον, έτειναν το ους αναγνώρισαντες οικείον αυτοίς τον ύμνον.

Και είτα ο ιερέυς επήρε καιρόν, και ήρχισε να προσφέρει τω Θεώ θυσίαν αινέσεως.

* * *

Αίφνης ηκούσθησαν φωναί έξωθεν του ναού. Εξήλθόν τινες των ανδρών να ίδωσι τι τρέχει. Εξήλθε κ' η θεια το Μαλαμώ, κι ο κυρ Αλεξανδρής έμεινε με τα γυαλιά εις τα όμματα, βλέπων προς την θύραν αριστερά του, και διέκοψε την ψαλμωδίαν του. Ο παπάς έρριψεν αυστηρόν βλέμμα προς το ψάλτην και τον κάρφωσεν εις την θέσιν του.

Τας φωνάς είχαν ρήξει ο εις των αιπόλων και ο εις των υλοτόμων, οίτινες έτυχον καθήμενοι παρά τον πυρσόν, ανατολικώς του ναϊσκου. Δια των φωνών τούτων είχαν απαντήσει εις τινας κραυγάς ελθούσας απ' αντικρύ, εκ της θαλάσσης.

Εκεί εν μέσω του Κάστρου και της βραχώδους ακτής του Κουρούπη, εσηματίζετο επισφαλής όρμος, ο Μικρός Γιαλός. Αι κραυγαί ήρχοντο

ακριβώς εκ της γειτονίας των απεσπασμένων βράχων και σκοπέλων υπό την φοβερά ακτήν του Κουρούπη.

Παρήλθε πολλή ώρα έως ού εννοήσωσι τι τρέχει. Όλοι σχεδόν οι εκκλησιαζόμενοι είχαν εξέλθει του ναού. Έμειναν μόνοι ο ιερέυς, όστις εκρατείτο ακλόνητος εις το χρέος του, φορεμένος ήδη τα ιερά άμφια, ετοιμαζόμενος να προσέλθη εις την προσκομιδήν, και ο κυρ Αλεξανδρής, τον οποίον εκράτει το βλέμμα του ιερέως.

Εν τούτοις, κατ' εικασίαν μάλλον ή εκ βεβαίας πληροφορίας, ενόησαν ότι εκεί υπό τον Κουρούπη, είχε προσαράξει πλοίον, από του πελάγους ερχόμενον. Η σελήνη είχε δύσει, και ο πυρσός δεν έρριπτε πόρρω το φως. Έβλεπον αμυδρώς εκεί απέναντι, εις απόστασιν μιλίου σχεδόν, επί του μαυρισμένου όγκου των αλικτύπων βράχων, έβλεπον σώμα τι, αμυδρώς κινούμενον, μελανώτερον των βράχων. Αντήχουν εν τη σιγή της νυκτός, μεγαθυνόμεναι από τας ηχούς, κραυγαί αγωνίας και ταραχής, όμοιαι μ' εκείνας, τας οποίας εκχύνουσι κινδυνεύοντες άνθρωποι ή ναυαγοί σαστισμένοι.

Οι άνδρες έσπευδον να ρίψωσιν επί της πυράς όσα κλαδία είχαν πρόχειρα ακόμη, σχηματίζοντες ογκωδεστέραν την φλόγα. Άλλο μέσον βοηθείας δεν είχαν ταχύ.

Εν τούτοις ο Στεφανής ο πορθμεύς και ο Μπάντας και ο Νυφιώτης ο Γιάννης και ο Αργύρης και ο αδελφός του έλαβον ανά ένα δαυλόν και τα δύο φανάρια, και απεφάσισαν να κατέλθωσι τρέχοντες εις τον Μικρόν Γυαλόν. ΑΛΛ' εάν ο κρημνώδης δρομίσκος δεν ήτο χιονισμένος, θα εχρειάζετο σχεδόν ημίσειαν ώρα, δια να κατέλθη τις εκεί από το Κάστρον και τώρα, οπού ήτο χιονισμένος και ήτο νυξ, τρίτη ώρα μετά τα μεσάνυχτα, ούτε μία ώρα δεν θα ήρκει. Εις μίαν δε ώραν ηδύναντο να κατασυντριβώσι δεκάδες πλοίων και να πνιγώσιν εκατοντάδες ανθρώπων.

Ουχ ήττον οι άξεστοι εκείνοι άνθρωποι, εκ της αυθορμήτου εκείνης φιλανθρωπίας, ήτις είναι οιονεί φυσική ορμή, ως συμπάθεια της σαρκός προς την σάρκα, και είναι το πρώτον και τελευταίον αίσθημα το συγκινούν την καρδίαν, μετά την πρώτην έκπληξιν, και πριν προφθάσασα πνεύση η παγερά πνοή της φιλαυτίας και αδιαφορίας, οι

άνθρωποι, λέγω, εκείνοι έλαβον τους δαυλους των κ' έτρεξαν έξω της πύλης και της γεφύρας, και ήρχισαν να τρέχωσι τον κατήφορον.

Οι λοιποί, μείναντες επάνω, ησχολούντο ν' ανανεώσιν ολονέν την φλόγα, μη παύοντες να ρίπτωσι ξηρά κλαδιά εις το πυρ.

* * *

Ο ιερεύς εβράδυνεν επίτηδες εις την Πρόθεσιν, κ' εμνημόνευσε την πρωίαν εκείνην όσα ονόματα είχε αποθαμένα, ου μόνον τα ιδικά του και των ελθόντων πανηγυριστών, αλλά και όλων των ενοριτών του, ου μόνον όσα είχε γραπτά, αλλά και όσα εκ μνήμης εγνώριζεν· εγνώριζε δ' εκ μνήμης όλα τα ονόματα της πολίχνης, αποθαμένα και ζωντανά. Εδεήθη και υπέρ διασώσεως του κινδυνεύοντος πλοίου, περί ου, χωρίς να ζητήση εξήγησιν, αμέσως είχε εννοήσει τα συμβάντα.

Τέλος αι κραυγαί μικρόν κατά μικρόν έπαυσαν, ησυχία επήλθεν. Εφάνη, ότι βωβή συμφορά είχε ενσκήψει, ή ότι η δυσχέρεια έλαβε πέρας. Δυο άλλοι άνδρες ανησυχήσαντες εξήλθον έως την Αγίαν Κυριακήν, πέραν της Ξυλίνης γεφύρας με δύο πυρσούς εις τας χείρας.

* * *

Παρήλθεν ολίγη ώρα· ο ιερεύς αργά - αργά εμβήκεν εις την λειτουργίαν, ελπίζων να ήρχοντο εν τω μεταξύ και οι απόντες. ΑΛΛ' η λειτουργία προухώρει και ψυχή δεν εφάινετο. Τέλος εις το «Μετά φόβου Θεού» επέστεψαν πρώτοι οι τελευταίοι εξελθόντες προς επισκόπησιν, είτα εισήλθεν ο μπαρμπα - Στεφανής και οι μετ' αυτού καταβάντες εις τον αιγιαλόν, και μετ' αυτόν τρεις άγνωστοι με ναυτικά ενδύματα και με κηρωτούς επενδύτας. Έφθασαν όλοι ακριβώς, όπως ασπασθώσι τας εικόνας και λάβωσι το αντίδωρον.

Ενώ ο κυρ Αλεξανδρής ανεγίγνωσκε το «Ευλογήσω τον Κύριον», οι άνδρες εξηγούντο ταπεινή τη φωνή τα συμβάντα. Το εξοκείλαν πλοίον ήτο το γολεττί του καπετάν Κωνσταντή του Δημνιαραίου, αυτοπροσώπως παρόντος εκεί. Ο ίδιος, ανήρ μεσήλιξ, βραχύς το σώμα, με αδρόν μύστακα, διηγείτο τα εξής: Προ δύο ημερών ήτο προσωρμισμένος εις την Δάφνην, τον μεσημβρινόν όρμον του Αγίου Όρους, αλλ' ο βοριάς τον εξούριασε, αι αλυσίδες των αγκυρών του εκόπησαν υπό της βίας του ανέμου, και

παρεσύρθη δια μιας δέκα μίλια μακράν. Μάτην προσεπάθησε με όλας τας δυνάμεις του να προσεγγίση εις τον Κωφόν, τον γνωστόν όρμον της Συκιάς του μεσαίου λαϊμού της Χαλκιδικής, όπου, άμα εισπλεύση τις, δεν βλέπει πλέον πόθεν εισέπλευσεν, αλλ' όπου δυσκόλως εισπλέει τις. Ο όρμος ομοιάζει με λίμνην μεσόγειον, μη έχουσαν ορατόν στόμιον, τόσον είναι ασφαλής. Και το γολεττί ξυλάρμενον, μετά ματαίας προσπαθείας, παρεσύρθη υπό της τρικυμίας προς τας νήσους, όπου την νύκτα εκείνην των Χριστουγέννων οι αγωνιώντες ναυβάται είδον έξαφνα φως, ως φάρον οδηγούντα αυτούς, τους πυρσούς, ους είχαν ανάψει έμπροθεν του ναϊσκου του Χριστού, οι τραχείς αιπόλοι.

Ο πυρσός εκείνος εφάνη προς αυτούς ως θείον πράγματι θαύμα, ως να εθερμαίνοντο περί αυτόν αγραυλούντες οι ποιμένες εκείνοι, οι ακούσαντες το «Δόξα εν υψίστοις». Επλησίασαν, φερόμενοι μάλλον ή πλέοντες προς το μέρος τούτο, και τότε εκινδύνευσαν να κατασυντριβώσιν εις τους βράχους του Κουρούπη. Ευτυχώς, δι' επιτηδείου χειρισμού απέφυγον την καταστροφήν, κ' εκάθισαν το σκάφος εις τα ρηγά, επί της άμμου, όπου τόσον καλά ήτο εξησφαλισμένον, όσον δεν ηδύνατο να είναι με τας δύο αγκύρας του, τας μεινάσας ως ομήρους εις τον βυθόν του όρμου της Δαφνης.

* * *

Έφεξεν ο Θεός την χαρμόσουν ημέρα, και οι αιπόλοι εφιλοτιμήθησαν να σφάξωσι και ψήσωσι δύο τρυφερά ερίφια, ενώ οι υλοτόμοι είχαν φέρει από το βουνόν πολλάς δωδεκάδας κοσσύφια αλατισμένα · και ο καπετάν Κωνσταντής ανεβίβασεν από το γολεττί, το οποίον ουδένα κίνδυνον διέτρεχεν, όπως ήτο καθισμένον, αν δεν έπνεε νότος από της ξηράς να το απωθήση προς το πέλαγος, ανεβίβασε δύο ασκούς γενναίου οίνου και εν καλάθιον με αυγά και κασκαβάλι της Αίνου και ημίσειαν δωδεκάδα όρνιθας και μικρόν βυτίον με σκομβρία. Και έφαγον πάντες και ηυφράνθησαν, εορτάσαντες τα Χριστούγεννα μετά σπανίας μεγαλοπρεπείας επί του ερήμου εκείνου βράχου. Την νύκτα εκοιμήθησαν εν μέσω αφθόνων πυρών, με αρκετά δε σκεπάσματα και καπότας, όσα και οι εκ της πολίχνης πανηγυρισταί είχαν φέρει μεθ' εαυτών, και οι αιγοβοσκοί είχαν εις το Κάστρον, και ο εκ Λήμνου φιλότιμος καραβοκύρης εκόμισεν από το πλοίον του.

Την επαύριον ο άνεμος εκόπασε, το ψύχος ηλαττώθη πολύ κ' επωφελούμενοι την ανακωχήν του χειμῶνος απεφάσισαν ν' απέλθωσιν. Ο μπαρμπα - Στεφανής και ο υιός του μετά δύο άλλων βοηθών επανήλθον εις την μικράν αμμουδιάν υπό τα Μποστάνια, καθείλκυσαν την λέμβον, επέβησαν αυτής και κάμψαντες το Κάστρον, την έφεραν από Σοφράν εις το βορειοανατολικόν μέρος. Τη βοηθεία της δυνατής βάρκας του μπαρμπα - Στεφανή και της μικράς φελούκας του Λημνίου κυβερνήτου, τόσοι βραχίονες συμπονήσαντες, δεν εβράδυναν να ξεκαθίσωσιν από την άμμον το γολεττί, το οποίον δεν είχε πάθει τίποτε, αλλ' εφάινετο ως μαλακῶς πλαγιασμένον και αναπαυόμενον κατόπιν πολλών κόπων. Και, αποχαιρετήσαντες τους αιπόλους, επεβιβάσθησαν οι μεν εις το γολεττί, οι δε εις την βάρκαν, πότε ρυμουλκουμένην, πότε ρυμουλκούσαν, και με ιστία και με κώπας πλέοντες, δια της βορειοανατολικής οδού την φοράν ταύτην, ως συντομωτέρας και ευπλωτέρας εις την κάθοδον, έφθασαν αισίως εις την πολίχνην.